

reportatge

Sang espanyola a Rwanda

L'ASSASSINAT DE 9 COOPERANTS POT PORTAR EL RÈGIM DE KIGALI DAVANT ELS TRIBUNALS.

CARMEN UMBÓN
BARCELONA

Nou ciutadans espanyols van ser assassinats a Rwanda entre el 1994 i el 2000. Tots ells realitzaven missions solidàries i d'apostolat en uns moments en què la violència, endèmica al país i a la regió africana dels Grans Llacs, arribava a la màxima brutalitat.

El *délite* d'aquelles persones –sis missioners i tres cooperants de Metges del Món– era que van ser testimonis del genocidi del 1994 i de les matances sistemàtiques anteriors i posteriors a aquells cent dies en què gairebé un milió de persones van ser assassinades a garrotades, a cops de matxet i a ganivetades davant la passivitat de l'ONU i la indiferència de

Denúncia contra el president Kagame davant l'Audiència Nacional

tot el món. Un fet que aquests dies la pel·lícula *Hotel Rwanda* ha tornat a l'actualitat.

Segons la doctrina del Tribunal Suprem espanyol, «l'existència d'espanyols entre les víctimes rwandeses és el que permetrà, si l'Audiència Nacional accepta el cas, que investigui amb jurisdicció universal els delictes comesos a Rwanda i el Congo, que poden ser considerats crims de guerra», assegura el lletrat Jordi Palou-Loverdos, firmant de la querrela criminal presentada en nom del Fòrum Internacional per la Veritat i la Justícia a l'Àfrica dels Grans Llacs, organització que agrupa familiars de les víctimes, fundacions, comitès de solidaritat, personalitats com el Nobel de la pau Adolfo Pérez Esquivel i els ajuntaments de Manresa, Figueres i Navata.

►► Presència ► Palou-Loverdos, Pérez Esquivel i el germà de Flors Sirera, davant l'Audiència Nacional.

HELENA POL

La querrela està dirigida contra «desenes de dirigents rwandesos que van exercir alts càrrecs entre el 1990 i el 2004, per delictes de genocidi, crims de guerra, crims de lesa humanitat, terrorisme i tortures». La demanda es recolza en les investigacions realitzades i també en les declaracions de 41 testimonis protegits que van presenciar les matances o hi van sobreviure. Alguns d'ells han hagut de canviar d'identitat per protegir la seva vida.

Els querelants acusen de l'assassinat d'aquests espanyols la cúpula del Front Patriòtic Rwandès (FPR), que en èpoques anteriors havia estat

el moviment guerriller tutsi a l'exili i actualment és el partit en el poder sota la presidència de Paul Kagame. El pare Joaquim Vallmajó, missioner de Navata, que era responsable del Comitè Diocesà per al Desenvolupament, va ser segrestat, torturat i assassinat el 26 d'abril del 1994 a Byumba. Feia 27 anys que residia a Rwanda. Els germans maristes Miguel Ángel Isla, Fernando de la Fuente, Servando Mayor i Julio Rodríguez van ser torturats i assassinats el 31 d'octubre del 1996 al camp de refugiats de Bugobe-Bukabu, avui pertanyent a la República Democràtica del Congo.

Flors Sirera, Manuel Madrazo i Luis Valtueña, membres de Metges del Món, van ser assassinats el 18 de gener del 1997 a Ruhengeri, al nord del país. L'últim que va morir va ser el pare Isidro Uzcudun, un sacerdot de Donosti que feia 37 anys que era a la seva missió de Mugina. Va ser assassinat el 10 de juny del 2000, presumptament per un comando secret de l'FPR.

El pare Vallmajó ja feia temps que havia presentat davant d'Amnistia Internacional nombroses detencions per les agressions que s'estaven succeint a tota la regió contra la població civil. Igualment s'havia dirigit

a les autoritats militars i eclesiàstiques per reclamar la defensa dels refugiats.

La vigília del seu assassinat va ser amenaçat de mort quan es dirigia a ajudar un grup de persones bloquejades en una zona del país que es trobava sota l'atac dels militars. L'endemà va ser segrestat per elements de l'FPR, torturat i executat. El seu cos no es va trobar.

Els quatre germans maristes van ser assassinats l'endemà d'haver realitzat una crida d'auxili a través de

Passa a la pàgina següent

Ve de la pàgina anterior

la COPE en què sol·licitaven una intervenció internacional per evitar les matances als camps de refugiats que pressentien que estaven a punt de produir-se. Els seus temors es van complir. Ells van ser assassinats i el camp de refugiats va ser atacat. Isidro Uzudun havia defensat tant els tutsis com els hutus davant les autoritats. Però les seves relacions van empitjorar a partir del 1995, quan va començar a denunciar les violacions dels drets humans que es cometien. Un comando de l'FPR el va matar d'un tret a la boca.

Però ¿què va passar al petit país africà perquè es desencadenés aquell bany de sang? Des dels forns d'extermini dels nazis el món no havia presenciada una destrucció tan sistemàtica, devastadora i eficaç d'éssers humans. Respecte al perquè, n'hi ha prou de recordar que en aquella zona la lluita pel control de les riqueses estratègiques s'escaifica dia a dia sense pietat des de fa dècades.

Fronteres indefinides

A l'origen, la història de Rwanda no difereix gaire de la dels seus veïns africans. Dues ètnies enfrontades en un territori de fronteres indefinides, una de majoritària formada per agricultors (hutu) i una de minoritària constituïda per caçadors i ramaders (tutsi) que l'arribada dels colonitzadors europeus va entronitzar com a preponderant, sense escrúpols per instrumentalitzar aquesta rivalitat en benefici propi.

Després de la independència del

Les últimes investigacions responsabilitzen els tutsis de les matances

país el 1962, la majoria hutu es va esforçar a fons a canviar aquest estat de coses. Els enfrontaments i les morts van ser freqüents durant 20 anys, però l'agost del 1993, el president rwandès Juvenal Habyarimana (hutu) va arribar a un acord de pau amb l'oposició rwandesa i amb el rebel FPR, que aglutinava els tutsis més extremistes. L'acord va avançar amb penes i treballs fins que el 6 d'abril del 1994 l'avió en què viatjaven Habyarimana i el president de Burundi, Ciprien Ntaryamira, tots dos hutus, va ser abatut a l'aeroport de Kigali per dos missils llançats per tutsis de l'FPR, que van ser facilitats pel Govern d'Uganda.

El doble magnicidi va desfermar la còlera dels extremistes hutus, que es van llançar a una massacre de tutsis i d'hutus moderats. Els cent dies de sang van servir per justificar la intervenció militar de l'FPR -com a col·lofó de la invasió del nord del país iniciada el 1990- i els seus homes van portar a terme els seus propis abusos, fins i tot disfressats de soldats hutus, abans d'arrabassar el poder que des d'aleshores ostenten a Rwanda. El seu líder, Kagame, va ser elegit president el 2003, amb el 80%

► Cooperant ► Luis María Valtueña, inclinat al costat del cotxe, a Rwanda.

torn una sèrie de reflexions: «Cal considerar com i per què l'FPR, després d'arribar al poder per la força, va cometre delictes contra la humanitat a tot el país, que van culminar en una massacre generalitzada l'abril del 1995 al camp de refugiats de Kibeho davant d'alguns cascos blaus de l'ONU». I es pregunta: «¿Per què els EUA van facilitar assistència militar desproporcionada a Rwanda, com a part de la creació d'una zona d'influència a l'Àfrica de l'est?». «¿I per què diverses societats mineres transnacionals i les seves forces privades de seguretat s'han concentrat a les províncies de Kivu i Alt Congo?»

«Un dels recursos més buscats hi ha jaciments d'or, diamants, zinc, cobalt i altres- és el coltan, un mineral estratègic poc conegut, essencial per desenvolupar les últimes tecnologies de l'electrònica», afirma Palou-Loerdos.

Al capdavant, les maniobres de Kagame semblen haver donat resultat. Ell i el president d'Uganda, Yoweri Museveni, controlen tot el que passa a la regió dels Grans Llacs recolzats pels EUA.

Campanya orquestrada

Al principi, l'assassinat dels presidents es va atribuir als hutus extremistes contraris a la política moderada i de compromís amb els tutsis propugnada per Habyarimana. A més, els mitjans de comunicació de tot el món es van deixar portar per una campanya orquestrada en què s'utilitzava el conflicte ètnic com la raó gairebé única del que havia passat, i deixaven de banda la lluita pel poder de les noves elites africanes, els

PRIMERA MATERIA LES MINES DEL PREUAT COLTAN

A l'est de la República Democràtica del Congo hi ha les províncies de Kivu Nord i Kivu Sud. Els Exèrcits de Rwanda i Uganda ocupen i controlen des del 1998 aquest territori, en què uns 10.000 miners extreuen a cel obert el coltan. Com a mà d'obra s'utilitzen miners professionals, nens en règim de semiesclavitud i presos hutus.

El coltan és un valuós mineral el nom del qual sorgeix de la contracció dels termes columbita i tantalita. D'ell s'extreuen el tantal i el niobi, elements indispensables per a l'electrònica, missils balístics i coets espacials. Fins i tot els *airbags* i les joguines els contenen en els seus microprocessadors. El niobi es fa servir en aliatges d'acer utilitzats en oleoductes i en centrals nuclears.

► Infermera ► Flors Sirera, amb un nen als braços. EFE / ESPERANZA PAMPLONA

dels vots, i s'ha erigit davant el món com a defensor de la pau.

I és sobre aquest personatge i els seus col·laboradors sobre qui recaeuen ara les sospites d'haver desencadenat deliberadament les matances contra la seva pròpia ètnia. ¿El propòsit? Desestabilitzar la regió dels Grans Llacs i així, en agütes terribles, «disposar dels rics jaciments

de la regió de Kivu, en territori de la República Democràtica del Congo», afirma Juan Carrero, president de la Fundació S'Olivar de Mallorca i candidat a premi Nobel de la pau, principal promotor del Fòrum.

La demòcrata afroamericana Cynthia McKinney, congressista dels EUA enviada en el seu dia per Bill Clinton a la zona, planteja al seu

Els cooperants espanyols van ser assassinats per denunciar la violència

interessos estratègics de les grans potències i la rivalitat entre els EUA i les antigues metròpolis colonitzadores, França i Bèlgica.

Espanya no és l'únic país que ha recorregut als tribunals de justícia per Rwanda. El jutge francès Jean-Louis Bruguière, després de sis anys de treball, atribueix a Kagame la responsabilitat del doble atemptat. No obstant, el Tribunal Penal Internacional per a Rwanda de l'ONU, tot i considerar que va ser la metxa que va encendre la tragèdia, ha bloquejat en nombroses ocasions la investigació de l'atemptat portada a terme pels seus propis agents.

Juan Carrero analitzava així la situació: «El 1994 jo i molts altres vam quedar impressionats per les matances. En un primer moment vam caure a la trampa de la versió oficial, que metafòricament deia que s'havia produït a Rwanda un gran incendi, un genocidi real, i al capdavant, per sufocar-lo, s'havia col·locat un gran bomber alliberador, Paul Kagame. Però a l'indagar i aprofundir ens vam adonar que el bomber alliberador era el piròman, un genocida de la categoria moral de Hitler». =